

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
PRIDĖTINĖS VERTĖS MOKESČIO ĮSTATYMO NR. IX-751
123 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvoje pridėtinės vertės mokesčio atotrūkis yra vienas didžiausių Europos Sąjungoje. Skaičiuojama, kad per metus dėl nesurinkto PVM, valstybės biudžetas netenka apie 1 milijardo eurų pajamų. Didžiąją dalį šio atotrūkio sudaro ne pridėtinės vertės mokesčio politikos priemonės (lengvatiniai PVM tarifai ir pan.), o mokesčių prievolių nevykdymas, vengimas jas vykdyti. Mokesčių vengimas, slėpimas, mokesčių sukčiavimas ir grobstymas yra pavojingi, didelę žalą valstybės finansams darantys pažeidimai. Todėl nepaprastai svarbu yra užtikrinti, kad tokie pažeidimai būtų nustatomi ir už juos būtų skiriama adekvati sankcija, kuri atgrasytų ne tik nuo tokio pobūdžio nusikaltimų ar pažeidimų, bet ir ketinimų tokią veiką daryti ateityje.

Šiuo metu už pridėtinės vertės mokesčio mokėjimo tvarkos pažeidimus yra numatyta nuo 10 iki 50 proc. trūkstamo mokesčio dydžio bauda. Išanalizavus baudų skyrimo už mokesčių įstatymų pažeidimus praktiką, matyti tendencijos, kad mokesčių administratoriui paskyrus didesnę nei 30 proc. dydžio baudą, teismai dažnai linkę baudas sumažinti iki minimalaus dydžio ir skiria 10 proc. dydžio baudą. Tokio dydžio baudos skyrimą argumentuoja mokesčių mokėtojo bendradarbiavimu su mokesčių administratoriumi patikrinimo metu, pavyzdžiui, apskaitos dokumentų teikimą. Tokio dydžio baudos neatgraso asmenų nuo pažeidimo padarymo ateityje.

Svarbu pažymėti ir tai, kad šiuo metu Lietuvoje mokesčių administratoriui identifikavus PVM mokėjimo tvarkos neatitikimus, mokesčių mokėtojui suteikiama galimybė patikslinti deklaracijas ir sumokėti trūkstamus mokesčius be baudų. Baudos yra skiriamos tik atlikus išsamų mokesčių mokėtojo patikrinimą ir nustatčius, kad buvo padarytas mokesčio įstatymo pažeidimas.

Pažymėtina, kad adekvačios atsakomybės už mokesčių įstatymų pažeidimus taikymas – viena iš esminių prevencinių priemonių, siekiant kovoti su mokesčių vengimu, jų slėpimu užsiimančiais mokesčių mokėtojais. Baudos už mokesčius pažeidimus paskirtis – ne tik nubauti pažeidėją, bet ir atgrasyti jį bei kitus asmenis nuo galimų pažeidimų ateityje. Itin svarbus yra baudos dydžio klausimas – bauda turi būti tokia, kad mokesčių mokėtojui rizika vengti mokėti mokesčius kainuotų kur kas brangiau nei tinkamas mokesčių prievolės vykdymas. Konstitucinis Teismas ne kartą akcentavo, kad teisinėje valstybėje negali būti nepaisoma bendrojo teisės principo, kad niekas negali turėti naudos iš savo padaryto teisės pažeidimo (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d., 2008 m. kovo 15 d. nutarimai).

Poreikį keisti galiojantį teisinį reguliavimą šiame kontekste patvirtina ir užsienio valstybių praktika. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) pateikta Europos Sąjungos ir EBPO šalių praktika dėl piniginių baudų skyrimo (2015 m.) rodo, kad iš esmės visose valstybėse numatyta kur kas griežtesnė baudų, skiriamų už mokesčius pažeidimus, sistema nei Lietuvoje, t. y. sudarytos galimybės paskirti atgrasančią ir mokesčių pažeidimo pavojingumą atitinkančią baudą už didžiausią žalą valstybei darančius mokesčius pažeidimus. Pavyzdžiui, Suomijoje ir Norvegijoje už mokesčius pažeidimus piniginės baudos skiriamos ne mažiau kaip 30 proc., nesumokėtų mokesčių, Šveicarijoje - nuo 33 iki 300 proc., Ispanijoje - nuo 50 iki 150 proc. nesumokėtų mokesčių, Danijoje – nuo 50 iki 200 proc. nesumokėtų mokesčių.

2017 metais Lenkija ėmėsi itin griežtų priemonių kovojant su PVM sukčiavimu. Buvo papildytas Baudžiamasis kodeksas, kuriame buvo ženkliai padidintos sankcijos už suklastotų sąskaitų faktūrų išrašymą ir naudojimą (sukčiavimą dalyvaujant PVM „karuselėje“). Didžiausia bausmė už sukčiavimą yra 25 metai kalėjimo, kai padaroma žala valstybei viršija 10 milijonų zlotų. Lenkijoje taip pat įsivestos sugriežtintos ekonominės sankcijos – PVM baudos. Kai dėl suklastotų

sąskaitų faktūrų, kurias išrašė neegzistuojanti įmonė, susidaro mokėtinų mokesčių skirtumas, bauda yra 100 proc. nesumokėto (nepagrįstai susigrąžinto) mokesčio dydžio.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymo projekto iniciatoriai – Seimo nariai.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Šiuo metu už pridėtinės vertės mokesčio mokėjimo tvarkos pažeidimus yra numatyta nuo 10 iki 50 proc. trūkstamo mokesčio dydžio bauda.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Siūloma sugriežtinti baudas už pridėtinės vertės mokesčio mokėjimo tvarkos nesilaikymą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių sulauktų asmenys pažeidinėjantys PVM mokėjimo tvarką. Tikėtina, kad priėmus šiuos pakeitimus, numatytos baudos atgrasytų nuo pažeidimų padarymo ateityje.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Numatoma, kad Įstatymo projektas turės teigiamą įtaką kovai su korupcija, užtikrins galimybę taikyti atgrasančias baudas piktybiškai, mokestinių prievolių nevykdantiems asmenims. Siūlomi didesni baudų dydžiai, tikėtina, atgrasys nuo mokesčių įstatymų pažeidimų darymo ir sumažins jų skaičių.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymo projekto priėmimas turės teigiamą įtaką verslo sąlygoms ir plėtrai, kadangi veiks kaip maitinimo paslaugų verslo atsigavimą po ekonominės krizės spartinanti priemonė.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus Įstatymo projektą reikės pakeisti (patikslinti) VMI viršininko tvirtinamus įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus, susijusius su baudų už mokesčius pažeidimus skyrimu.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos ir kitų norminių teisės aktų rengimo reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymo projektas neprieštaruja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis bei Europos Sąjungos teisės aktams.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti.

Priėmus Įstatymo projektą reikės pakeisti (patikslinti) VMI viršininko tvirtinamus įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus, susijusius su baudų už mokesčius pažeidimus skyrimu

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Įstatymui įgyvendinti papildomų biudžeto lėšų nereikės. Priešingai, tai užtikrins efektyvesnę valstybės biudžeto lėšų surinkimą.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Pridėtinės vertės mokestis, baudos

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Teikia
Seimo nariai

Mykolas Majauskas

Edmundas Pupinis

Vytautas Bakas

Rasa Budbergytė

Zigmantas Balčytis

Simonas Gentvilas

Algirdas Butkevičius

Juozas Varžgalys

Antanas Čepionis

Laurynas Kasčiūnas